

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.69802>

Makale türü: Araştırma makalesi		Article type: Research article
Geliş tarihi	02.05.2023	Submitted date
Kabul tarihi	20.08.2023	Accepted date
Elektronik yayın tarihi	31.08.2023	Online publishing date

Atıf Bilgisi / Reference Information

Çelik, K. (2023). Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması. *Journal of History School*, 65, 1598-1622.

TÜRKİYE’DE TRT’NİN İKTİDARLARCA PROPAGANDA ARACI OLARAK KULLANILMASI

Kubilay ÇELİK¹

Öz

Türkiye’de yayıncılığın toplum içindeki yeri ile siyasetle ilişkisi radyo yayıncılığının başladığı 1927 yılından bu yana tartışlagelmiştir. Bu eleştiri ve tartışmalar, TRT’nin kuruluş sürecinde de etkisini göstermiştir. TRT yasası hazırlanırken, siyasetin etkisinden uzak ‘özerk’ ve ‘tarafsız’ bir yayıncılık hedeflenmiştir. Buna göre yasada belirlenen organ, İngiliz Kraliyeti’nin maddi ve manevi katkısıyla çalışmalarını sürdüren dünya çapındaki yayın kuruluşu olan BBC modelinden esinlenerek oluşturulmuştur. Bu çalışmada TRT’nin 1964 yılında kurulduğu günden, günümüze dek (2023) iktidarlarla olan ilişkileri ele alınmış ve süreç içinde iktidarların, özellikle tarihi dizilerde, TRT’yi kendi amaçları ve propagandalarına yönelik nasıl kullandıkları değerlendirilmiştir. Araştırmalarımız, ‘özerk’ statüyle kurulan TRT’nin, bu özelliğinin gelecekteki iktidarlar tarafından da aynı maksatla kullanılmasının önlenmesi için, ‘özerklik’ statüsünün tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: TRT, Tarihi Diziler, İktidar, Propaganda, Özerklik.

The Use of TRT as a Propaganda Tool by the Governments in Turkey

Abstract

In Turkey, the place of broadcasting in society and its relationship with politics have been debated since the beginning of radio broadcasting in 1927. These criticisms and debates

¹Dr., Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu, Radyo ve Televizyon Programcılığı Bölümü, kubilayc@gmail.com, Orcid: 0000-0001-9832-4182

also had an impact on the establishment process of TRT. While the TRT law was being prepared, an 'autonomous' and 'impartial' broadcasting away from the influence of politics was targeted. Accordingly, the body defined in the law was inspired by the model of the BBC, a worldwide broadcasting organisation that operates with the financial and moral support of the British Crown. This study analyses TRT's relations with the governments since its establishment in 1964 until today (2023) and evaluates how the governments have used TRT for their own purposes and propaganda, especially in historical TV series. Our research reveals that the 'autonomy' status of TRT, which was established with an 'autonomous' status, should be reconsidered in order to prevent this feature from being used for the same purpose by future governments.

Keywords: TRT, Historical TV Series, Government, Propaganda, Autonomy.

GİRİŞ

Türkiye’de yayıncılığın toplum içindeki yeri ile kamu otoritesi ve siyasetle ilişkisi radyo yayıncılığın başladığı 1927 yılından bu yana tartışlagelmiştir. “1946-1950 yılları arasında radyodaki haber yayınlarına, muhalefette bulunan Demokrat Parti, kendilerine yeterince söz verilmediği gerekçesiyle tepki göstermiştir. Aynı tepki 1950-1960 yılları arasındaki Demokrat Parti iktidarı döneminde, CHP’den de gelmiştir.” (Başcı, 2018, s.59-74) Özellikle seçim dönemlerinde ve sonrasında muhalefete yayınlarda yeterince yer verilmediği eleştirileri üzerinden süren tartışmalar, Demokrat Parti iktidarında, Vatan Cephesi yayınlarıyla artarak devam etmiştir. “Bu dönemde radyo için, ‘devlet radyosu’ ve ‘partizan radyo’ gibi eleştirel kavramlar kullanılmıştır” (Cankaya, 2003, s.51). Bu eleştiri ve tartışmalar, TRT’nin kuruluş sürecinde de etkisini göstermiştir. Çünkü TRT yasası hazırlanırken, siyasetin etkisinden uzak özerk ve tarafsız bir yayıncılık hedeflenmiştir. Yayıncılık alanının bu anlayışla düzenlenmesinde, 1961 Anayasası’na hâkim olan özgürlükçü ve demokratik toplum idealinin etkisi görülmektedir. Anayasasın 121. maddesi “Radyo ve televizyon istasyonları özerk kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenir. Her türlü radyo televizyon yayınları, tarafsızlık esasına göre yapılır. Radyo ve Televizyon İdaresi kültür ve eğitime yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkililere sahip olur” diye belirtmektedir. TRT Televizyonu’nun kuruluş tarihi olan; “1 Mayıs 1964 yılında yürürlüğe giren, 359 Sayılı TRT Yasası da, 1961 Anayasası’nın belirlediği çerçeve ve kamu hizmeti yayıncılığı ilkelerine göre hazırlanmıştır. Özerklik ve tarafsızlık yasada da esastır. Buna göre yasada belirlenen organ, İngiliz BBC modelinden esinlenerek oluşturulmuştur” (Cankaya, 2003, s.66-67). Bu makalenin amacı; TRT’nin kuruluş yılı olan 1964’ten günümüze (2023) kadar, TRT’nin yayınladığı tarihi dizilerin etki alanını belirlemektir. Bu çalışmayla hedeflenen şey; TRT gibi ‘özerk -‘bağımsız’

kurumun, her kesime eşit mesafede olması gerektiğine dikkat çekmektir. Türkiye’de iktidarların, devlet televizyonlarını, kendi çıkar ve propagandaları için nasıl kullandıkları ele alınmıştır. Çünkü her iktidar; TRT’nin en yetkili kişisi olan genel müdürlerini, kendi felsefesine yakın kişilerden seçtiği görülmektedir. Bunlardan da; kendi politikalarına uygun diziler yapılması önerilmiş ve beklenmiştir. Son yıllarda TRT’nin, adeta iktidarların propaganda aygıtı haline dönüştüğü gözlemlenmiştir. Özellikle televizyonun, insan hayatına girmesiyle birlikte; dünyanın bazı ülkesinde de iktidarlar, bulabildikleri her fırsatta devlete ait veya devlet destekli televizyonları aynı şekilde kullandıkları görülmüştür. Bunun için; Engin Başçı, Süleyman İlaslan, Ömer Serim’in kitaplarından, Louis Althusser, Harold Lasswell, Carl Hovland’ın da çalışmaları ve kuramları incelenmiştir. “Suskunluk Sarmalı” adlı modeliyle tanınan Alman Siyaset Bilimci Dr. Elisabeth Noelle Neumann (1916-2010) “Televizyon yalnızca bizi yönlendirmekle kalmaz, aynı zamanda başkalarının ne düşündüğü bakımından kısıtlı ve belirlenmiş görüşler sunar” demektedir (Neumann, 1998). “Amerikalı dilbilimci, filozof, bilişsel bilimci, tarihçi, sosyal eleştirmen ve politik aktivist Noam Chomsky, Rızanın İmalatı’nda (Manufacturing Consent) medya içeriğinin, egemen sınıf tarafından yönlendirildiğini söylemektedir. Söz konusu çıkar örtüşmesi, rızanın imalatı ile sağlanmaktadır. Chomsky’e göre; “kapitalist ülkelerdeki medyanın amacı, halka 24 saat propaganda yaparak egemen değerleri topluma aşılaktır. Çünkü var olan düzenin kendini yeniden üretmesinde ve sürdürmesinde medyanın amacı geniş kitlelerin rızasını üretmektir (Yaylagül, 2010, s.173). Herman ve Chomsky’nin Propaganda Modeli’ne göre; medya, belli değerleri ve inançları aşılama görevi üstlenmektedir ve bunun için de sistematik bir propaganda uygulamaktadır. Propaganda Modeli, çıkar gruplarının ve hükümetin, medyadaki haberleri nasıl süzgeçten geçirdiğini ve bu yolla mesajlarını halka nasıl yaydığını açıklamaktadır (Herman & Chomsky, 2012, s.81).” Bu da baskıyla değil de, ideolojiyle işleyen devletin ideolojik aygıtlarının işlevinin ortaya koyar. Althusser’e göre “ideoloji, bir insanın ya da bir toplumsal grubun zihninde egemen olan fikirler, tasarımlar sistemidir” (Althusser, 2002, s.47).

Dünyada İktidarların Televizyonu Propaganda Aracı Olarak Kullanması

İnsanlık; bilinçlenmeye başladığı günden beri, propagandayı bir ikna yöntemi olarak kullanmaya başlamıştır. Tarih boyunca bilim dünyasındaki gelişmelere paralel olarak gelişen propaganda, kitle iletişim araçlarının modern insanın hayatına girmesiyle birlikte etki gücünü, alanını ve yöntemlerini alabildiğince iletmiştir. 1910-1920 yılları arası yani I. Dünya Savaşı sırasında ABD’de

‘İkna-propaganda dönemi’ denir. Chicago Okulu; İletişimin 4 Kurucu Babası’ndan (Founding Fathers) biri olan, Siyaset Bilimcisi Harold Lasswell’in (1902-1978) yazmış olduğu “Propaganda Teknikleri” (1927 - Propaganda Technique) adlı kitabında; o ünlü formülü yer almaktadır. “Kim (*İletişimci*), Neyi (*İleti*), Hangi Kanalla (*Araç*), Kime (*Alıcı*) Hangi Etkiyle (*Etki*) gönderir.” (“Who?”, “Says What?”, “In What Channel?”, “To Whom?”, and “With What Effect?”) Dünyaca kabul edilen bu formülde; Kaynak: Güçlü, Alıcı ise: Pasif’ tir. Lasswell, “*Propaganda sadece etkili sembollerle fikirlerin kontrolüne referans verir ya da hikâyelerle, dedikodularla, alıntılarla, resimlerle ve sosyal iletişimin diğer formlarıyla daha çok somut fakat daha az doğru konuşur.*” tanımını tercih eder” demektedir (Lasswell, 1938, s.9). Televizyonun yayınladığı bir dizi veya program, propaganda amacı taşıyorsa; bu dizinin yapılmasını isteyen Hükümet kişi ve yayınlayan televizyon kanalı: yani kaynak, güçlü, bunu izleyen halk ise Pasif’ tir. Bu bir iletişim modelidir. Lasswell’in bu formülü; günümüzde de en çok kullanılan temel modeldir. I. Dünya Savaşı’nda da, ‘Propaganda’ amacıyla kullanılmıştır. Lasswell ‘Propaganda Teknikleri’ adlı kitabında; 4 devletin kullandığı (Rusya, Almanya, ABD ve İngiltere) propaganda tekniklerindeki çeşitli örnekler ve propaganda mesajlarındaki simgeler üzerinde çalışmıştır.

Lasswell II. Dünya Savaşı sırasında; Washington Psikiyatri Okulu’nda (1938-39) görev yaptı. Daha sonra ABD’nin Başkenti Washington D.C.’deki hükümete bağlı Library of Congress (Kongre Kütüphanesi), 1939-1945 yılları arasında “savaş iletişimi araştırmaları başkanı” olarak çalıştı. Hükümete bağlı Yani II. Dünya Savaşı’nda; ABD hükümetinin politika ve propagandalarını Lasswell yönetmiştir. Bu propagandanın amacı; hem ABD halkının, hem de askerinin motivasyonunu yüksek tutmaya yönelikti.

I. Dünya Savaşı’nda Amerika propagandasını yapmak için, Creel Komisyonu kuruldu. (*Başına eski gazeteci, ve daha sonra siyasetçi olan George Creel getirildi.*) Bu arada; ABD’nin 28. Başkanı Woodrow Wilson’ın (1917-1918) emriyle kurulan U.S. Committee of Public Information (ABD Kamuyu Bilgilendirme Komitesi), 75 bin hatip konuşmacıdan oluşuyordu. *Bu grup tarafından; 750.000’den fazla konuşma yapıldı ve yaklaşık 400 milyon dinleyiciye ulaşıldı. Adları; Four Minute Man (4 Dakika Adam) olarak anılan grup, ABD çıkarları hakkında, 4’er dakikalık propaganda konuşmaları hazırlamıştı.* Komite; savaş sırasında ABD içindeki, Amerikan ideallerini ve savaştaki amaçlarını anlatmak için, 30 farklı kitapçık basılmıştı. Bu kitapçıkların 75 milyon adedi ABD içinde dağıtılmıştır. Milyonlarcası da ABD dışına yollanmıştır. Bu komitenin kurulma sebebi; savaşa karşı olan ABD halkının düşüncelerini değiştirmektir. (Bu girişim, dünyadaki ilk kitlesel çalışmadır.) Bu konuda sinema ve basından da yararlanıldı. Bunu yaparken de, kimi zaman moral bozucu

Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

haberleri halktan saklanmıştı. Ayrıca kimi zamanda kendileri haberler uydurmuşlardı. Konular, Birinci Dünya Savaşı’ndaki Amerikan savaş çabalarını ele aldı ve ülke çapındaki sinema salonlarında değişen makaralar arasında dört dakika boyunca sunuldu. Ayrıca konuşmalar, kasaba toplantılarında, lokantalarda ve seyirci bulunan diğer yerlerde verilebilmesi için dört dakika olacak şekilde yapıldı.

Şekil 1. 4 Minute Men Posteri

Propaganda Komitesi bu çalışmalarla Amerikalılar’ın, Almanlardan nefret etmesini sağlamışlardı. (*Library of Congress*) ABD Kamuyu Bilgilendirme Komitesi, kendi sinemalarından çok faydalanmıştır. Hollywood, Amerika’nın Başta kültürel olmak üzere birçok özelliğinin ön plana çıkmasında büyük bir beceri sağlamıştır. Bu çalışmalar; sonraki yıllarda (1953-1999) AB’nin bilgi servisi (USIA - United States Information Agency) tarafından devam ettirilmiştir. (Nye, 2017). Sinema endüstrisi, Amerika’nın dünyada zedelenecek imajını iyileştirmek için, bazısı ortak yapım olmak üzere, birçok film çekmiştir. Bunun bir örneğini de ABD’ye karşı girişilen 11 Eylül saldırılarında gördük. Bu saldırılardan sonra, Hollywood sineması, çokça savaş filmi yapara, ABD’nin terörle mücadelesindeki haklılığını ortaya koymak için uğraşmıştır. (Blumenfeld, 2002). “ABD resmi makamlarının 1950’den bu yana en az 800 önemli film,

1.000’den fazla TV dizisinin yapımında rol aldığı biliniyor” Ayrıca; yine Chicago Okulu’nun İletişimin Kurucu Babalarından biri olan Carl Iver Hovland (1912-1961) II. Dünya Savaşı sırasında, ABD Ordusu için tutum değişikliği ve ikna üzerine çalışan bir psikologdu. 1942 yılında ABD Savunma Bakanlığı içinde kurulan Reaserch Branch of Information (Bilgi Birimi Araştırma Şubesi) baş psikolog olarak atanarak, burada ‘Savaşta deneysel çalışmalar ve bireysel araştırmalar’ yapmıştır.

Şekil 2. Why We Fight Posterleri ve Çekilen Propaganda Filmleri

Why We Fight, ABD Savaş Bakanlığı tarafından 1942'den 1945'e kadar, II. Dünya Savaşı sırasında üretilmiş yedi propaganda filminden oluşan bir seridir. Başlangıçta Amerikan askerlerinin, ABD'nin neden savaşa dâhil olduğunu anlamalarına yardımcı olmak için yazılmıştı. Hovland'ın araştırmalarının sonucu; Frank Capra tarafından “Why We Fight”ın (Niçin Savaşıyoruz?) adıyla film yapılmıştır. Burada ABD halkına ve askerlerine “Biz haklıyız. Hazırlıklı olmalıyız” mesajı verilmekteydi. (Wikipedia contributors, 2023) Televizyonun hayatımıza girmesinden sonra, daha önce de yapılan propagandalar, bu kez farklı biçim ve formatlarda kendisini göstermeye başlamıştır. Özellikle tarihi dizilerde, günümüzün gelişmiş teknolojileri de kullanılarak, büyük bir kısmı gerçeğe dayanmayan, hayali karakterlerle, geçmişin-günümüze yansıtılmasıdır. Bu yüzdendir ki; bu hayali karakterlerle, istenilen her tarihi dizide, propagandalara uygun bir biçime getirilmiştir. Zaten propagandanın gerçek hedefi de, izleyicileri ve halkı yanına çekme; gerçek ve yarattıkları hayali düşmanı, yenip amaca ulaşmaktır. Ancak propagandanın gerçek gayesini daha iyi kavramak için, onu analiz etmek gerekir. Domenach, “propagandanın amacını, propagandanın kapsamına alınan ve propaganda konusu olan durumlarda kitlelerin tutumunu etkilemektir şeklinde açıklamaktadır” (Domenach, 1995, s. 20). Geçmişte ve günümüzde propaganda genel bir tanım olarak ortaya çıkmasına rağmen, günümüzde politikayla iç içe

geçmiştir. Güz, “siyasi partilerin oy oranlarını artırarak seçimi kazanmak amacıyla yaptıkları tanıtım, reklam, etkileme ve yönlendirme etkinliklerini propaganda olarak tanımlar” (Güz, 2002, s.286). Bilis ise, “Dördüncü kuvvet medyanın bir parçası olan televizyonun egemen ideolojilerle ilişki içerisinde olduğunu” yazmaktadır (Bilis, 2013, s.26). En genel tanımıyla bu şekilde ifade edilebilecek olan siyasi propagandanın başlangıcı, ‘Fransız ihtilali’dir denilebilir. Domenach, ilk propaganda savaşına ve ilk savaş propagandasına bunların giriştiğini ileri sürmektedir (Domenach, 1995, s.20-21). Valantin’e göre de “Körfez Savaşı’na Saddam Hüseyin’in zalim bir diktatör olarak gösterilmesi bir tarafa, ABD bir propaganda faaliyeti olarak gece karanlığında atılan füzeler, büyük patlamalar vb. görsel şölenler ile kendi yenilmezliği fikrini de bütün dünyaya aşılıyordu” (Valantin, 2006, s.134).

I. ve II. Dünya Savaşı Dönemlerinde İkna ve Propagandalar

Soğuk Savaş döneminde iki blok (NATO ve Varşova Paktı) arasında ilk propaganda mücadelesi yaşandı. Ve ikinci propaganda mücadelesi ise, ABD’nin Vietnam Savaşı’nda yaşanmıştır. Sovyetler Birliği’nin oluşturduğu blok (Varşova Paktı), hem de Amerika’nın başını çektiği blok (NATO), Vietnam savaşını da, kendi lehlerinde kullanmak için yoğun bir propaganda çalışması yapmışlardır. Bernays 1928 yılında yazdığı Propaganda isimli kitabında, ABD için şunları yazmıştır: “*Bugün Amerikan sineması dünyadaki en şuursuz propaganda taşıyıcısıdır*” der (Bernays, 1928, s.156). ABD hükümetinin başlattığı Vietnam Savaşı’nı, iktidarın baskısıyla, Amerika basını destekledi. Ancak gerçekler ortaya çıkmaya başlayınca, basının tavrı da değişti. Bu konuda Mutlu şunları yazmıştır: “Amerikan basını, savaşın seyrini değiştiren Vietnam saldırısından sonra yavaş yavaş tavrı değiştirmiş ve savaş karşıtı bir politika izlemiştir” (Mutlu, 2003, s.192). ABD Propagandası’na en büyük desteği Hollywood Sineması vermektedir. Bu konuda birçok film yapılmıştır ve yapılmaya da devam etmektedir. Propaganda kapsamında; ABD-İran arasındaki düşmanlığın sürdüğü dönemde; 2012 yılında ARGO filmi çekilmişti. Bu propaganda filminde; İran’da esir bulunan 6 ABD elçilik personeli kurtarılmıştı. Kendi Hollywood’larında, kendi düzenledikleri Oscar ödül töreninde bu film 7 dalda aday gösterilmiş ve 3 alanda ödül almıştı. Propaganda öylesine önemliydi ki ARGO filminin tanıtımında dönemin Başkanı Barack Obama’nın eşi Michelle Obama’da yer alarak katkıda bulunmuştu (Medin & Koyuncu, 2017, s.839). Soğuk Savaş döneminde; Kapitalist Blok, rakipleri Sovyetler Birliği’ni itibarsızlaştırmak için, bir gri propaganda yöntemi uygulama yolunu seçmişlerdir. Bunun için; Sovyetler’in aleyhinde çeşitli fıkralar bile üretmişlerdir. Tarhan’a

göre; “Her tür çelişki ustaca kullanılmıştır. Bu da akıllarda soru işareti bırakmanın gri propagandanın özelliklerinden olduğunu ifade etmektedir” (Tarhan, 2010, s.40). II. Günümüzde dahi ‘Propaganda’ denince akla Hitler’in ünlü propagandası gelir. II. Dünya Savaşı sırasındaki bu propagandayı yürüten ise propaganda bakanı Joseph Goebbels’dir. Bu propaganda yöntemi o denli başarılı oldu ki; Hitler’i büyük bir destekle iktidara getirdi. II. Dünya Savaşı sırasında yapılan çarpıtma ve yalanlarda, propaganda çok büyük rol üstlenmiştir. Bakan Goebbels’in II. Dünya Savaşı sırasında düzenlediği sistemli propaganda, geçmiş ve günümüze tarihinin en büyük ve başarılı propagandası olarak gösterilmektedir (Hitler, 1998). Kuruoğlu, “Goebbels’in propagandayı sistematik bir şekilde uygulayabilmek için özel eğitilmiş elemanlardan kurulu bir ekip ile çalıştığını, yüz yüze propaganda tekniğini ve radyoyu tercih ettiğini aktarır” (Kuruoğlu, 2006, s.21). Chomsky ise, “Hitler’in başarısını örnek göstererek, devlet eliyle uygulanan propagandanın sistemli ve kararlı bir şekilde uygulanması halinde, halk üzerinde büyük etkileri olacağını ifade eder” (Chomsky, 2002, s.2).

YÖNTEM

Bu çalışma yapılırken; konuyla ilgili yerli ve yabancı literatürler taranmıştır. Konunun merkezindeki TRT’nin erişime açık online arşiv taraması yapılmıştır. İlgili tarih aralığındaki iktidarlar ve onların TRT’ye atadığı genel müdürler döneminde yapılan tarihi diziler ve bunlara harcanan paralar incelenmiştir. Dünyadaki önemli propaganda yöntemleri incelenmiştir. TRT tarihi dizilerinin; iktidarların propaganda aracı olması tartışmasını gündeme taşıyan muhalefetteki siyasilere, TBMM’ye verdikleri gensorular ve yanıt alıp almadıkları anlamak için, arşiv ve basın taramalarına bakılmıştır. Son yıllarda TRT tarihi dizilerinin, yurt dışına satıldığı için, bu dizilerin o ülkelerde nasıl bir etki bıraktığı incelenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

TRT Tarihi, TRT Genel Müdürleri ve Onların Döneminde Yapılan Diziler: 1964 - 2002

Devletin resmi televizyonu olan; Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), 1 Mayıs 1964 tarihinde çıkarılan “TRT Yasası”yla kurulmuştur. Ülkemizde kamu yayıncılığı yapmakla görevli olan ilk ve tek kuruluş olan TRT, özerk ve tarafsız yayın ilkesiyle yola çıkmıştır. Kurulduğu tarihten (1964) günümüze dek (2023) TRT’de 18 isim, genel müdürlük yapmıştır. Bunların döneminde yapılan tarihi diziler ve Genel Müdürler şu isimlerden oluşmaktadır: CHP’li İsmet İnönü’nün

başbakanlığında TRT’nin 1. Genel Müdürü olan Adnan Öztrak (1964 - 1971), Bağımsız Nihat Erim başbakanlığında; TRT’nin 2. Genel Müdürü olan Musa Öğün (1971 - 1973) döneminde dizi yapılmamıştır. CHP’li Bülent Ecevit’in başbakanlığında TRT’nin 3. Genel Müdürü olan İsmail Cem (1974 - 1975): döneminde İlk dizi çalışmaları başlamıştır (Serim, 2007, s.76). Ancak kendisinin görev yaptığı süre içinde, yayınlanmamıştır (Yücel, 2014: s.292). Adalet Partisi’nden Süleyman Demirel’in başbakanlığı döneminde; TRT’nin 4. Genel Müdürü olan Nevzat Yalçıntaş’ın (1975), görev yaptığı sürede, tarih dizileri yaptırmak ve yayınlamak istemişse de başarılı olamamıştır (Serim, 2007, s.86). Yine Başbakan Süleyman Demirel döneminde; TRT’nin 5. Genel Müdürü olan Şaban Karataş (1976 - 1977) en önemli projesi; *IV. Murat* dizisidir (Serim, 2007, s.92-93) Ancak bu dizi kendi döneminde yayınlanamamıştır. CHP’li Bülent Ecevit başbakanlığında, TRT’nin 6. Genel Müdürü olan İ. Cengiz Taşer (1978 - 1979) döneminde, *Yorgun Savaşçı* ve *Preveze Öncesi-1538* gibi tarih dizileri çalışmaları yapılmış, fakat sonuçlandırılmamıştır (Serim, 2007, s.100; Cankaya, 2003, s.162-163). Kenan Evren askeri cuntasında, Bülent Ulusu başbakanlığında, TRT’nin 7. Genel Müdürü olan Doğan Kasaroğlu (1979 - 1981) döneminde, dini içerikli programların sayısında artış yaşanmıştır (Serim, 2007: s.105). Fakat bu dönemde de herhangi bir tarih dizisine rastlanılmamıştır (Yücel, 2014, s.293). Yine askeri cunta döneminde, 8. TRT Genel Müdürü olan eski Tümgeneral Macit Akman (1981 - 1984) döneminde ise; 5. TRT Genel Müdürü Karataş zamanında yapımına başlanan ve ancak birkaç sene sonra yayınlanabilen *IV. Murat* dizisinin gösterimi yapılmıştır. Bunun yanı sıra *Preveze Öncesi - 1538* isimli dizinin de TRT ekranında yer aldığı görülmektedir. Ayrıca; *Üç İstanbul*, *Küçük Ağa*, *İttihat* ve *Terakki* dizileri de yine bu dönemde yayınlanmıştır (Yücel, 2014, s.293-294). Anavatan Partisi’nden Turgut Özal başbakanlığında, 9. TRT Müdürü olan Tunca Toskay (1984 -1988) döneminde, ilk renkli televizyon yayınına başlanmıştır. *Belene*, *Ateşten Günler* ve *Yalnız Efe* isimli tarih ve dönem dizileri de ekrana getirilmiştir (Yücel, 2014, s.294; Okumuş, 2020). Ayrıca *Osmancık* dizisi de on iki bölüm olarak TRT’de yayınlanmaya başlamıştır (Kale, 2015, s.212-213). Yine Özal’ın başbakanlığında; 10. TRT Genel Müdürü olan Cem Duna döneminde (1988 - 1989), *Kurt Dereli Mehmet Pehlivan* ve *Kıbrıs’ta Vuruşanlar/Mücahitler* dizileri yayınlanmıştır. Anavatan Partisi’nde, Mesut Yılmaz Başbakan olduğunda ise; TRT’nin başına 11. Genel Müdürü olarak Kerim Aydın Erdem atandı. Kerim Aydın Erdem döneminde (1989 - 1993) de *Hacı Bektaş-ı Veli*, *Yunus Emre*, *Gönüller Sultanı Mevlana*, *İçimizden Biri: İtri* ve *Koroğlu* isimlerinde tarih dizileri yer almaktadır. TRT’nin 1978 yılında çektiği ancak yayınlanmayan ve hatta imha edildiği söylenen *Yorgun Savaşçı* dizisi ise; Doğruyol Partisi’nden Tansu Çiller’in başbakanlığında, TRT’nin 12. Genel Müdürü olan Tayfun Akgüner (1993 - 1996), döneminde yayınlanabilmiştir. CHP’li Bülent Ecevit’in

Kubilay ÇELİK

başbakanlığında; TRT'nin 13. Genel Müdürü olan Yücel Yener (1997 - 2003), döneminde tek tarihi dizi *Cumhuriyet*'tir (Kale, 2015: s.86). Bu arada 1999 yılında; *Kuruluş: Osmancık* dizisi, Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Kuruluş yıldönümü olan Ekim 1999'da, tek bir bölüm halinde TRT'de tekrar yayınlandı. Yine bu dönemde *Abdülhamid Düşerken* filmi de, *Kurtuluş-Kemal'in Askerleri* ve *Cumhuriyet* dizilerinden sonra serinin üçüncü 'film'i' olarak ekranda yer almıştır.

Tablo 1

1964 Yılından 2002 Yılına Dek TRT Genel Müdürleri ve Dönemlerinde Yapılan Diziler

Adı Soyadı	Görev Yılları	Dönemindeki Diziler	Mevcut İktidar ve Başbakan
1. TRT Genel Müdürü Adnan Öztrak	1964-1971	Yapılmadı	CHP Başbakan İsmet İnönü
2. TRT Genel Müdürü Musa Ögün	1971- 1973	Yapılmadı	Bağımsız Başbakan Nihat Erim
3. TRT Genel Müdürü İsmail Cem	1974- 1975	Yapılmadı	CHP Başbakan Bülent Ecevit
4. TRT Genel Müdürü Nevzat Yalçıntaş	1975	Yapılmadı	Adalet Partisi Başbakan Süleyman Demirel
5. TRT Genel Müdürü Şaban Karataş	1976 - 1977	IV. Murat (Bu dizi kendi döneminde yayınlanmamıştır)	Adalet Partisi Başbakan Süleyman Demirel
6. TRT Genel Müdürü İ. Cengiz Taşer	1978 -1979	Yorgun Savaşçı ve Preveze Öncesi-1538 tarih dizileri çalışmaları yapıldı, sonuçlanmadı.	CHP Başbakan Bülent Ecevit
7. TRT Genel Müdürü Doğan Kasaroğlu	1979 -1981	Dini içerikli programlar yayınlanmıştır. Ancak tarih dizisi yoktur. Karataş dönemindeki IV. Murat ve Taşer	Askeri Cunta Başbakan Bülent Ulusu
8. TRT Genel Müdürü Macit Akman	1981 - 1984	dönemindeki Preveze Öncesi - 1538, İttihat ve Terakki ve Küçük Ağa yayınlanmıştır.	Askeri Cunta Başbakan Bülent Ulusu
9. TRT Genel Müdürü Tunca Toskay	1984 - 1988	Ateşten Günler, Belene, Yalnız Efe Ayrıca Kuruluş dizisi 12 bölüm yayınlanmıştır.	Anavatan Partisi Başbakan Turgut Özal

Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

10. TRT Genel Müdürü Cem Duna	1988 - 1989	Kıbrıs’ta Vuruşanlar ve Kurt Dereli Mehmet Pehlivan Gönüller Sultanı Mevlana, Hacı Bektaş-ı Veli, İçimizden Biri: Yunus Emre, Itri ve Köroğlu, Kurtuluş-Kemal’in Askerleri (6 Bölüm)	Anavatan Partisi Başbakan Turgut Özal
11. TRT Genel Müdürü Kerim Aydın	1989 - 1993	1978 yılında çekilen ancak yayınlanmayan Yorgun Savaşçı dizisi.	Anavatan Partisi Başbakan Mesut Yılmaz
12. TRT Genel Müdürü Tayfun Akgüner	1993 - 1996	Cumhuriyet	Doğruyol Partisi Başbakan Tansu Çiller DSP Başbakan Bülent Ecevit
13. TRT Genel Müdürü Yücel Yener	1997 - 2003		

Kaynak: Çankaya 2003, Kale 2015, Okumuş 2020, Serim 2007, TRT 2023, Yücel 2014.

2002’den Günümüze Dek (2023), TRT’de Yayınlanan Tarihi Diziler

Türkiye’de AK Parti iktidarı (2002) sonrasında “ele alınan dizi yapımlarında, kültürel ve tarihi bir çalışmanın ötesinde, halkın hissiyatlarını da yüceltmek adına özellikle tarih dizilerinin yapımının nedenleri daha net anlaşılır bir hal almaktadır” (Göksun, Devran & Okumuş, 2018, s.195-196). Ancak, 2012 yılı itibarıyla, TRT’de yayınlanmaya başlanan tarih dizilerinin günümüzde hatırı sayılır bir sayıya ulaştığı, elde edilen bulgular üzerinden açıkça görülmektedir. Ayrıca; son 10 yıldır tarihi diziler ve filmler konusunda adeta bir patlama yaşanmaktadır. Dini ve muhafazakâr referanslara sahip bir siyasi partinin (AK Parti) yönetimde olması ve iktidarın sık sık Osmanlı imparatorluğu’na yönelik pozitif yaklaşımlar ve söylemler kullanması özellikle TRT üzerinde oldukça etkili olmuştur. Genellikle doğru bir olay, abartı ve yalanlarla şişirilerek kitlelere sunulmaktadır. Birçok uzman ve bilim insanı; “Osmanlı tarihinin, çarpıtılmış dizilerden öğrenilemeyeceğini söylerken, Bektaş, “gri propagandada olayların çarpıtılarak sunulduğunu, mübalağa ve yalana çok başvurulduğunu, verilecek mesaj veya bilginin ilgi çekici ve zihinleri karıştıracak şekilde verildiğini söylemektedir” (Bektaş, 2002, s.37). 2002 yılından günümüze dek (2023) AK Parti iktidarı, görev yapmaktadır. Recep Tayyip Erdoğan’ın başbakanlığında, 5 ayrı TRT Genel Müdürü görev yapmıştır. TRT’nin 14. Genel Müdürü Şenol Demiröz (2004 - 2005) döneminde; *Esir Şehrin İnsanları ve Son Osmanlı yayınlanmıştır*. Şenol Demiröz’den sonra, yerine görevi vekâleten yürüten Ali Güney zamanında ise; *Dede Korkut Hikâyeleri ve Kınalı Kuzular* adlı iki tarihi dizinin yayınlandığı görülmektedir. AK Partili Recep Tayyip Erdoğan’ın başbakanlığında; 15. TRT Genel Müdürü olan İbrahim Şahin döneminde ise

Kubilay ÇELİK

(2007- 2014), yayınlanan üç tarihi dizi (İpsiz Recep, *Dur Yolcu, Hey Onbeşli, Kurt Kanunu ve Yol Ayrımı*) yer almaktadır (Okumuş, 2020). Daha sonra; AK Partili Ahmet Davutoğlu'nun başbakanlığında da; TRT Genel Müdürü olarak devam eden İbrahim Şahin döneminde bu kez, *Filinta, Çırağan Baskını ve Diriliş 'Ertuğrul'* dizileri yayınlanmıştır. Bu arada şuna dikkat çekmek gerekir ki; Youtube girilip, 'Diriliş Ertuğrul' yerine, 'Diriliş Erdoğan' anahtar kelimesiyle arama yapıldığında; AK Parti ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan iktidarından övgüyle bahseden birçok video ile karşılaşıldığı görülmektedir. Yani; dizi kahramanlarıyla, günümüz iktidarı arasında ilişkiyi belirleyen en önemli göstergelerden birisi bu tür videolardır. Yine önce Ahmet Davutoğlu ve ardından da Parlamenter Sistem'in son Başbakanı olan Binali Yıldırım'ın başbakanlığı döneminde; TRT'nin 16. Genel Müdürü Şenol Göka (2014 - 2017) olmuştur. Bu dönemde; *Yüzyıllık Mühür, Büyük Sürgün, Kafkasya, Seddülbahir 32 Saat, Sevda Kuşun Kanadında* ekranda yer almıştır. AK Partili Binali Yıldırım'ın başbakanlığında, TRT'nin 17. Genel Müdürü olan İbrahim Eren (2017 – 2021) döneminde; *Alija, Son Destan, Mehmetçik Kutlu Zafer ve Payitaht "Abdülhamid"* adlı diziler yayınlanmıştır. Parlamenter Sistem'in değiştiği, 'Başbakanlık' makamının lağvedilmesinden sonra, 'Cumhurbaşkanlığı Sistemi'ne geçildi. Aynı zamanda AK Parti başkanlığı da yapan, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan; TRT'nin 18. Genel Müdürü olarak, Prof. Dr. Mehmet Zahid Sobacı (2021 - Devam ediyor) atadı. Bu dönemde de; *Uyanış Büyük Selçuklu, Alparslan: Büyük Selçuklu, Teşkilat, Tozkoparan İskender, Barbaroslar Akdeniz'in Kılıcı, Kıbrıs Zafere Doğru, Barbaros Hayreddin: Sultanın Fermanı, Balkan Ninnisi, Teşkilat, Al Sancak* dizisi yayınlanmıştır (TRT, 2023).

Tablo 2

AK Parti Dönemini Kapsayan 2002 – 2023 Yıllarında TRT Genel Müdürleri ve Yapılan Diziler

Adı Soyadı	Görev Yılları	Dönemindeki Diziler	Mevcut İktidar ve Başbakan
14. TRT Genel Müdürü Şenol Demiröz	2004 - 2005	Esir Şehrin İnsanları, Son Osmanlı	Ak Parti Başbakan Recep Tayyip Erdoğan
TRT Genel Müdürü Ali Güney (Vekâleten)	2005 - 2007	Kınalı Kuzular, Dede Korkut Hikâyeleri	Ak Parti Başbakan Recep Tayyip Erdoğan
15. TRT Genel Müdürü İbrahim Şahin	2007 - 2014	İpsiz Recep, Dur Yolcu, Bir Zamanlar Osmanlı, Hey Onbeşli. Çırağan Baskını, Filinta, Diriliş Ertuğrul	Ak Parti Başbakan Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

			----- Ak Parti Başbakan Ahmet Davutoğlu Ak Parti Başbakan Ahmet Davutoğlu -----
16. TRT Genel Müdürü Şenol Göka	2014 - 2017	Büyük Sürgün, Kafkasya, Yüzyıllık Mühür, Seddülbahir 32 Saat, Sevda Kuşun Kanadında	----- Ak Parti Başbakan Binali Yıldırım Ak Parti Başbakan Binali Yıldırım
17. TRT Genel Müdürü İbrahim Eren	2017 - 2021	Son Destan, Mehmetçik Kutlu Zafer, Alija, Payitaht Abdülhamid Uyanış Büyük Selçuklu, Alparslan: Büyük Selçuklu, Teşkilat, Tozkoparan	Ak Parti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan
18. TRT Genel Müdürü Mehmet Zahid Sobacı	2021- devam ediyor.	İskender, Barbaroslar Akdeniz’in Kılıcı, Kıbrıs Zafere Doğru, Barbaros Hayreddin: Sultanın Fermanı, Balkan Ninnisi, Al Sancak.	

Kaynak: TRT, 2023 ve Okumuş, 2020.

Bizdeki TRT’nin karşılığı olan ABD’deki Public Broadcasting System (PBS) (Kamu Yayın Sistemi), 1969 yılında Boston’da kuruldu. Bu televizyon kanalı (PBS), ABD’nin bağımsız televizyon kanalıdır. Devletten ekonomik destek alsa da, gerek haber, gerekse eleştiri olarak bağımsız bir kanaldır. Ayrıca birçok medya kanalından daha tarafsız haber yayınlarıyla ve kaliteli belgeselleriyle isim yapmıştır. Bu televizyon kanalında, iktidar partisinin reklamı yapılmaz. Yönetimdeki ABD Başkanı da; kendisinin veya partisinin propagandası yapma girişiminde bulunamaz.

Türkiye’de Televizyonların, İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

1980 Askeri darbesinin ardından; 1982 Anayasası ve sonrasında yapılan değişiklikler, TRT’yi kamu hizmeti yayıncılığı ilkelerinden giderek uzaklaşmasına yol açmıştır. Ağırlıklı olarak halkın vergileriyle yaşamını sürdüren TRT televizyon kanalları, mevcut iktidarların propaganda aracı haline gelince, o iktidarı desteklemeyenlerin onayı olmadan paralarının harcanmasına yol açmaktadır. TRT gibi bir kurum, günümüzde; AK Parti ve lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın en önemli propaganda aracı haline gelmiş durumdadır. 2017

yılından beri yürürlükte olan, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi; TRT'nin kamu hizmeti yayın kurumu kimliğinden uzaklaşmasına neden olan yeni yasal düzenlemeler getirmiştir. TRT'nin bu yeni modelinde bu yetki yönetim kurulunda değil, Cumhurbaşkanı'ndadır. Bu yüzden bir gecede yapılan atamalar ve bir gecede görevden alma yetkisini de içinde barındırmaktadır. TRT Yönetim Kurulu ve TRT Genel Müdürü, 'Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'yle tamamen siyasal iktidarın etki alanına girmektedir. Siyasal iktidarın etki alanının güçlendiği böylesi bir yasal görünümde tarafsızlığı ve özerkliği tartışılan TRT'nin yayın içeriklerinde kamu hizmeti yayıncı kimliği sürdürmesi de zor görünmektedir.

Yurtdışına Satılan Türk Dizilerinde Propaganda, Tanıtım ve Ekonomik Getiri

Türkiye'de yapılan ve dış pazarlara satılan özellikle tarihi diziler, iktidarlar için propaganda, ülke tanıtımının yanı sıra, büyük bir ekonomik getiri de sağlamaktadır. Başta TRT'deki tarihi diziler olmak üzere; Türk dizilerinin atılımı AK Parti'nin iktidara gelmesi ile birlikte yürüttüğü dış politika ile paralel bir seyir izlemiştir. Güney Amerika'dan, Asya ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinin yanı sıra, Yakın komşularımızda çok ciddi bir izleyici kitlesine ulaştı. Bu yüzden Türkiye'nin özellikle Ortadoğu'da rol model olarak sunulduğu dönemden sonra, 'Arap Baharı'nın ortaya çıkması ve bilhassa Mısır'da gerçekleşen darbeden sonra, yeni bir belirsizlik dönemi başlamıştı. Bu konuda birçok örnekler verilmiştir. Çevik'e göre; "AK Parti iktidarı ile Osmanlı ve Cumhuriyet değerlerinin bir arada muhafazakâr demokrat kimlikle dış politikaya yansımaları Ortadoğu halkları nezdinde dizilere gösterilen rağbetin bir sebebi olarak değerlendirilebilir" (Çevik, 2019, s. 430). Son 10 yıl içerisinde, özellikle Türk tarihi dizilerinde büyük gelişmeler görülmüştür. Kaliteli yapımlarla yurt dışına satılan dizilerin fiyatları da artmıştır. Yurtdışına ihraç edilen dizilerden elde edilen gelir, son yıllarda, 15 kat arttı (Yaveroğlu, 2014, s. 6-30). Dizi ihracatı böylelikle bir yükseliş eğilimine girdi. "Daha sonra Muhteşem Süleyman dizisi 70 ayrı ülkeye erişerek, 500 milyondan fazla izleyiciye ulaştı" (Özdemir, 2018). Günümüzde Türkiye 150'ye yakın diziyi, başta Ortadoğu ağırlıklı olmak üzere, Orta Asya, Avrupa, Latin Amerika, Afrika, Japonya ve Hindistan'a kadar uzanan 160 ülkede izleyiciyle buluşmaktadır. "İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Şekip Avdagiç, film alıcıları bir ABD dizisine 10 bin dolar öderken, bir Türk filminin 60 bin dolara satılabildiğini ifade etmektedir. (Yıldırım, 2018). Sektördeki büyüme eğiliminin devam ederek, 2023 yılında 1 milyar dolara ulaşması hedeflenmektedir" (Büyükköşdere, 2018).

Türk dizilerinin özellikle Ortadoğu’daki seyrini şöyle irdeleyebiliriz: 2015 yılında Suudi Arabistan’da Kral Selman iktidara geldi. Kral Selman, kendisine veliaht olarak, Muhammed Bin Selman’ı göstermişti. O dönemde Veliaht Selman, Türkiye karşıtı söylemleriyle gündemdedi. Türk dizilerinin, kendi ülkelerinde ve bölgede bu denli popüler olmasını bazı liderler ve devletler adeta bir tehdit olarak algılamışlardır. Bu yüzden Mısır Devleti Yüksek Fetva Konseyi, Türk dizilerinin kendi ülkelerinde izlenmemesi konusunda fetva yayınladı. Yayımlanan fetvada şunlar söylendi: “Erdoğan, bu dizileri kullanarak, Osmanlı’nın bir zamanlar yönettiği Arap ülkelerini yeniden kontrol altına almaya çalışıyor” (Yeni Akit, 2020). Bu söylem yüzünden; Birleşik Arap Emirliği, Suudi Arabistan ve Mısır’da adeta bir ittifak oluştu. Daha sonra (2018) Suudi Arabistan’ın sahibi olduğu ve Arapça yayın yapan MBC medya grubu, Türk dizilerinin yasaklandığını duyurdu (Mohyidin, 2020, s.5). Bunun yanı sıra; “Diriliş Ertuğrul” dizisine karşı, Suudi Arabistan ve BAE 40 milyon dolar gibi büyük bütçeli “Mamalik el-Nar”, (Ateş Krallığı) dizisini çekti. Bu dizi, Osmanlı’nın geçmişteki mirasına karşı, bir propaganda çalışması olarak tasarlandı (Mohyidin, 2020, s.6). Ancak tüm bu yasaklama ve engellemelere rağmen, Türk dizilerinin bu ülkelerdeki halk üzerinde etkisi sürmektedir. “Arapça yayınlanan ‘Diriliş’ dizisi, 200 milyon kez izlenmiştir” (Yusuf, 2017). Tüm engellemelere rağmen; bu diziler, Türkiye’nin Ortadoğu’daki etkisini çok artırmıştır. Bu da Türk turizmüne ve de Türk mallarına olan ilgiyi artırmıştır. “16 Ortadoğu ülkesinde yapılan araştırmaya göre her 4 kişiden 3’ü, 2001 yılından 2015 yılına kadar Arap ülkelerine satılan, yaklaşık 70 Türk dizisinden herhangi birini izlemiştir” (Özarlan, 2020, s. 228). Türk dizileri yalnız Ortadoğu’da değil; Latin Amerika’dan, Rusya’ya, Çin’e ve Kore’ye kadar bir milyara yaklaşan bir izleyici kitlesine ulaştığı görülmektedir. Eyüpoğlu’nun araştırmasına göre, Türk yapımı diziler, şu ülkelere ihraç edilmektedir: “Kırgızistan, İspanya, Özbekistan, Portekiz, İspanya, Arjantin, Meksika, BAE, Fas, Cezayir, Bulgaristan, Estonya, Ermenistan, Yunanistan, Şili, Bosna Hersek, Katar, Kuveyt, Ürdün, Bahreyn, Kıbrıs, Japonya, Kazakistan, Fransa, Almanya, Hollanda, Pakistan, Malezya, Arnavutluk, Hindistan, Avusturya, Endonezya, Ukrayna, Lübnan, Tunus, Çek Cumhuriyeti, Yemen, Güney Kore, Çin, Gürcistan, Hırvatistan, Irak, İran, İsveç, İsviçre, Karadağ, Kosova, Letonya, Libya, Litvanya, Macaristan, Sırbistan, Hırvatistan, Makedonya, Mısır, Romanya, Rusya, Slovakya, Slovenya, Suriye, Tayland, Tayvan, Umman ve Vietnam, Peru, Venezuela, Uruguay, Paraguay, Ekvator, Kolombiya” (Eyüpoğlu, 2020). Türk dizileri ekonomik getirelirin yanı sıra, Türk kültürünün tanıtımı, yaşam biçimi, alışkanlıkları ve bu dizilerin çekildiği mekânlar, yabancı izleyiciler tarafından merak edilmektedir. Bu da Türkiye’ye hatırı sayılır oranda turist çekmektedir (Ökmen & Göksu, 2019, s.264). Yapılan araştırmaya göre; son yıllarda Türkiye’ye gelen turistlerin yüzde

31'in de dizilerin etkisi olduğu görülmektedir (Nuroğlu, 2013, s.11). İngilizler'in ünlü gazetesi The Guardian'da yer alan habere göre; 2010 yılının Mayıs ayında, İstanbul'a gelen Arap turist sayısı, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 33 artmıştır (Özarlan, 2020, s.228). Arab Opinion Index'in 2016 yılı verilerine göre; şimdiye dek Ortadoğu'da aktif bir siyaset izleyen ABD, Rusya, İsrail, Çi'e karşı, diziler sayesinde Türkiye'nin bölgedeki algısı ve önemi destek görmektedir. Bu konuda Budak göre; Türkiye dış politikası, 2016 yılında yüzde 54 oranıyla olumlu görülürken, katılımcıların yüzde 52'si Türkiye'nin bölge istikrarı için tehdit olmadığını belirtmişlerdir (Budak, 2019, s.163). Diziler bir bakıma; ülke halkları arasındaki olumlu kültürel ilişki, birbirini anlama ve algı için de önemlidir (Yağmurlu, 2019, s.1184).

Tablo 3

Bazı Tarihi Dizilere (Dış Yapım) TRT Tarafından Ödenen Ücretler

Programın Adı	Bölüm Başı Ücret	Yayın Tarihi
Kuruluş (12 Bölüm)	Toplam: 2 milyar 600 Milyon TL. Mal oldu	1984 - 1988
Kurtuluş – Kemal'in Askerleri (6 Bölüm)	Toplam: 40 Milyar Lira Mal Oldu.	1989 - 1993
Diriliş Ertuğrul (61 Bölüm – Sezon Finali)	1 Milyon 100 Bin TL.	2014 - 2016
Seddülbahir 32 Saat-Çanakakale (4 Bölüm – Yayından kalktı)	1 Milyon TL.	Şubat 2016
Filinta (56 Bölüm – Sezon Finali)	850 Bin TL.	2014 - 2016
Büyük Sürgün Kafkasya (4 Bölüm – Yayından Kalktı)	650 Bin TL.	Ocak 2015
Uyanış Büyük Selçuklu	2 milyon 200 Bin TL.	2020 – 2021
Barbaroslar	1 Milyon TL.	2021 - 2022

Kaynak: TRT 2023

TRT Tarihi Diziler İçin Ne Kadar Para Harcıyor?

Halkın vergileriyle büyük bir bölümü finanse edilen TRT'nin yaptığı diziler her zaman iktidar ile muhalefeti karşı karşıya getirmiştir. Özellikle tarihi dizilerde kendi reklamlarının yapılması propaganda aracı haline gelmeleri, bu iktidarı desteklemeyen ve onların düşünceleriyle aynı fikri taşımayan kesimin sürekli eleştirilerine maruz kalmıştır. Bu yüzden de muhalefetteki siyasiler her fırsatta, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) verdikleri gensorularla bu konuyu

Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

gündeme getirmişlerdir. Bu sorular; TBMM’deki muhatapları tarafından çoğu zaman yanıtız bırakılmıştır. CHP Grubu Sözcüsü, Milletvekili Atilla Sertel, “TRT’nin, Uyanış Büyük Selçuklu dizisine bölüm başı 2 milyon 200 bin lira,

Şekil 3. Diriliş Ertuğrul Dizisini İzleyen Bir Seyirci

ödendiğini ve bunun, bir ayda 8 milyon 800 bin TL ettiği, Barbaroslar dizisine de 1 milyondan fazla para ödendiği ve yalnızca bu iki dizi için bir ayda 12 milyon liradan fazla para harcadığını” iddia etti (Haberglobal, 2022). TRT'nin gönderdiği rakamlara göre de, kurum, “Diriliş Ertuğrul dizisine bölüm başına 1 milyon 100 bin lira ödemiştir. 61 bölüm yayınlanan dizi, toplamda sadece TRT'den 67 milyon 100 bin gelir elde etmiştir.” Dizinin ilk bölümünden itibaren, AK Parti'nin tam desteği de sürdü. Diriliş Ertuğrul dizisindeki; tavır, aksesuar, söylem ve hareketler günlük hayatımızda bir bölüm insanı oldukça etkilediği görülmektedir (Şekil 3).

AK Parti iktidarının televizyonu; bir propaganda aracı olarak kullanmaları, belli kesimlerde hedefini bulmuş gibi gözüküyor. Dizinin içinde kullanılan müzikler de, devletin resmi karşılama törenlerinde ve okul zillerinde bile kullanılmıştır. “Azerbaycan Devlet Başkanı İlhan Aliyev’in ülkemize 2015 yılında gerçekleştirdiği ziyaretinde, Cumhurbaşkanlığı Sarayında yapılan resmî törende Diriliş Ertuğrul dizisinin jenerik müziği karşılama müziği olarak kullanılmıştır”

(CNNTürk, 2018). Ayrıca Venezüella Devlet Başkanı Nicolas Maduro ve eşi AK Parti Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın davetlisi olarak Türkiye'ye yaptıkları resmî ziyaretlerinde, Türk dizilerini çok sevdiklerini söylemişti. “*Diriliş Ertuğrul şimdiye kadar favori dizimdi, fakat artık favorim Kuruluş Osman*” dedi (Medyascope, 2022). “Türkiye’de kamu yayıncılığının hem ekonomik hem de politik açıdan devlete ve politik iktidara bağımlılığı devam etmektedir. Kurumun finansal kaynakları üzerindeki eleştiriler, (İlaslan, 2016, s.93) kurumun yayın politikası ile paralel bir seyir izlemektedir. Bu bağlamda TRT’nin elektrik faturalarından, araç bandrollerine kadar pek çok vergi aracı ile desteklenmesine rağmen yayın politikasının, politik elitlerin ve AK Parti’nin politik söylemi ile paralellik göstermesi (Çevik, 2019, s.227) Diriliş Ertuğrul dizisi bağlamında da karşıt okumalara sebebiyet vermektedir.” TRT’nin 9. Genel Müdürü Tunca Toskay’ın (1984 – 1988) çok önem verdiği bir proje olan, Osmanlı Devleti’nin kuruluşunu anlatan 12 bölümlük “Kuruluş” isimli dizinin toplam maliyetinin 2 milyar 600 milyon (o dönemin parasıyla) olduğu saptanmıştır (Serim, 2007, 140-141).

Yaptığımız incelemelerde TRT’nin kuruluşu olan 1964 yılından 2001 yılına kadar iktidarların görev sürelerinin oldukça kısa olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla bu iktidarların atadığı TRT Genel Müdürleri’nin görev süreleri de o oranda kısa olmuştur. Bununla birlikte bazı genel müdürlerin görev süreleri boyunca hiçbir tarihi dizi yapmadığı, bazılarının ise kendi dönemlerinde tarihi dizi çekimine başladığı ancak görev süreleri yetmediği için dizileri bitirememiş oldukları saptanmıştır. Bu yarım kalan tarihi dizilerin, bir sonraki genel müdür döneminde bitirildiği görülmüştür (Bknz. Tablo 1).

Başa gelen her iktidar, kendi yönetim felsefesine uygun kişiyi genel müdür olarak atamıştır. İktidarların görev süresi bitince, yerine gelen iktidar, kendi TRT Genel Müdürü’nü atadığından, bu bağlamda bir istikrar sağlanmadığı görülmüştür. Yani siyasi istikrarsızlığın, TRT’yi de olumsuz etkilediği görülmüştür.

2002 yılından günümüze dek (2023) kesintisiz süregelen AK Parti iktidarının istikrarlı devam edişi nedeniyle atadıkları genel müdürler de istikrarı sağlamıştır. Uzun süreli görevleri boyunca, genel müdürlerin yaptırdığı tarihi dizilerde de bir artış olduğu görülmüştür. Yani diziyeye başlayan genel müdür, yine kendi döneminde bu diziyi yayınlabilmektedir.

TRT kuruluş felsefesinde ‘Özerk’ olarak kurulmasına rağmen, her iktidarın bu özerkliği yok sayarak, TRT’yi kendi amaç ve propagandaları uğruna kullandığı ve siyasi erk ile TRT yönetiminin organik bir bağ içerisinde olduğu saptanmıştır.

Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

İktidarların etkisindeki TRT tarafından yayınlanan tarihi dizilerin büyük halk kitlerini oldukça etkilediği hatta yönlendirdiği de net olarak görülmektedir. Araştırma konumuzla ilgili olarak son zamanların en ikonik fotoğraflarından biri olan ve bulgular bölümünde yer verdiğimiz kafasında tencere kapağı, elinde baltayla TRT yapımı olan Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen kişinin fotoğrafı, bu tür tarihi dizilerdeki propagandanın vatandaş üzerindeki etkisini göstermesi açısından en somut örnektir.

SONUÇ

Bulgulardan elde edilen verilere göre; kurulduğu tarihten (1964) günümüze dek (2023) TRT’nin, iktidarlar tarafından tahakküm altında olduğu görülmektedir. Hükümetlerin süresi, TRT dizilerini de etkilemektedir. Uzun süre iktidarda kalan hükümetler döneminde, TRT’de daha fazla tarihi diziler yapıldığını görmekteyiz. İktidarların ömrünün kısa olduğu dönemlerde ise; o an koltukta olan genel müdürün başlattığı bir tarihi dizinin, bir sonraki genel müdür döneminde bitirildiği ve yayımlandığı görülmektedir. Ülkedeki siyasi istikrarsızlığın olduğu dönemlerde, TRT Genel Müdürleri’nin de görev sürelerinin kısıtlılığına yol açmaktadır. Çünkü başa gelen her iktidar, kendi politikasına uygun bir genel müdür atamaktadır. 2002 - 2023 yılları arasında yani son 21 yıldır iktidarını sürdüren Adalet ve Kalkınma Partisi’nin (AK Parti), başta TRT televizyonu olmak üzere, kendisine yakın özel televizyon kanallarında da, kendi düşünce yapılarına uygun program ve dizilerin yaptırdığı gözlemlenmektedir. Televizyon kanallarında; ‘ Osmanlı ağırlıklı Tarihi Diziler’ yapılarak, AK Parti’nin ülke içinde ve dışarıda propagandalarını yaymaya amaçlandığı bilinmektedir. Bu etkinin, tarihi dizilerin gösterildiği ülkelerle, Türkiye’deki iktidarla ilişkilerinin iyi veya kötü oluşuna göre bir seyir izlediğini görmekteyiz.

Özellikle ‘Arap Baharı’ olarak bilinen dönemde, bunun en somut örnekleri görülmektedir. Türk tarihi dizilerin gösterildiği ülkelerde, ülkeler arası ilişkiler iyiyse dizilerin gösterimine izin verilmekte, ilişkiler kötüyse dizilerin yasaklandığı görülmektedir. Bağımsız bir yayıncılık üzerine kurulan TRT’nin; başa gelen her iktidarın propagandasını yapma arzusu, muhalefetteki siyasilerce her fırsatta eleştiri konusu olmuştur. Halkın ödediği vergilerle bütçesinin büyük bir kısmı oluşturulan TRT, iktidarı desteklemeyen kesimlerce de tepki toplamaktadır. Kuruluş felsefesi “Özerk” olan TRT’nin, istismar edildiği varsayımıyla, TRT kanununun, daha kapsamlı bir şekilde yeniden gözden geçirilmesi, eksik ve hataların düzeltilmesi, bu tür tartışmalara bir son verilmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Althusser, L. (2002). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. çev. Yusuf Alp - Mahmut Özışık, İletişim Yayınları.
- Başcı, E. (2008). Kamu hizmeti yayıncılığı düzenlemelerinde halkın katılım ve temsiliyet biçimleri üzerine bir değerlendirme (İngiltere-Almanya-Türkiye örnekleri). *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(4), 59-74.
- Bektaş, A. (2002). *Siyasal Propaganda*. Bağlam Yayıncılık.
- Bernays, E. L. (1928). *Propaganda*. Horace Liveright Inc.
- Bilis, A. E. (2013). Popüler televizyon dizilerinden Muhteşem Yüzyıl dizisi örneğinde tarihin yapısökümü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 45, 19-38.
- Blumenfeld, S. (2002). *Hollywood-Pentagon-CIA: Stratejik Bütünleşme*. Çev. Özlem Özyurt, ntv.com.tr: <http://arsiv.ntv.com.tr/news/166819.asp>, Erişim tarihi: 22.01.2023
- Budak, M. M. (2019). Türkiye'nin Ortadoğu'da kamu diplomasisi tecrübesi. *Ortadoğu Etütleri*, 11, 142-169.
- Büyükköşdere, Ş. (2018). *Ortadoğu'dan Avrupa'ya 100 Ülkeye 'Dizi dizi' İhracat*. <https://www.aksam.com.tr/roportaj/ortadogudan-avrupaya-100-ulkeye-dizi-dizi-ihracat/haber-763542>, Erişim tarihi: 02.14.2023
- CNNTürk (2018). Aliyev'i karşılama töreninde "Diriliş" şarkısı. <https://www.cnntrk.com/video/turkiye/aliyevi-karsilama-torende-dirilis-sarkisi>, Erişim tarihi:13.01.2023
- Çankaya, Ö. (2003). *Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000*. 1. Baskı, Yapı Kredi Yayınları.
- Çevik, S. B. (2019). Turkish historical television series: Public broadcasting of neo-Ottoman illusions. *Southeast European and Black Sea Studies*, 19(2), 227-242. <https://doi.org/10.1080/14683857.2019.1622288>.
- Domenach, J. M. (1995). *Politika ve Propaganda*. çev. Tahsin Yücel, Varlık Yayınları.
- Devran, Y., Okumuş, M. S. & Göksun, Y. (2018). Televizyon dizilerinin keşfi: içerik, anlam ve işlevleri kurgu ile gerçek arasında Payitaht "Abdulhamid" dizisi. *Televizyon Dizilerinin Keşfi: İçerik, Anlam ve İşlevleri*.1. Baskı, Kaknus Yayınları: 169-200.

- Eyüpoğlu, E. (2020). *Türkiye Dünyanın en Büyük Kültür Endüstrileri Arasında*. <https://www.zraporu.com/medya/turkiye-dunyanin-en-buyuk-kultur-endustrileri%20arasinda/>, Erişim tarihi: 13.01.2023
- Güz, N. (2002). *Etkili İletişim Terimleri*. İnkılâp Yayınları.
- Haberglobal (2022). *TRT Tarihi Diziler için Ne Kadar Para Harcıyor? Çok Çarpıcı İddia*. <https://haberglobal.com.tr/magazin/trt-tarihi-diziler-icin-ne-kadar-para-harciyor-cok-carpici-iddia-159413>, Erişim tarihi: 04.01.2023
- Herman, S. E. & Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*. çev. Dr. Ender Abadoğlu, bgst Yayınları.
- Hitler, A. (1998). *Kavgam*. Kamer Yayınları.
- İlaslan, S. (2016). Politika ve piyasa sınırları bağlamında kamu hizmeti yayıncılığı: Türkiye’de AKP dönemi TRT tartışmaları. *Mülkiye Dergisi*, 40, 67–100.
- Kale, F. (2015). *TRT Edebiyat Uyarlamaları*. 1. Baskı. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu.
- Kuruoğlu, H. (2006). *Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo*. Nobel Yayınevi.
- Lasswell, H. D. (1938). *Propaganda Technique in the World War*. Peter Smith.
- Lerner, D. (2000). Propagandada etkinlik: Şartlar ve değerlendirme. *Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş*. Çev. Ü. Oskay, Der: Ü. Oskay. Der Yayınları.
- Library of Congress (2020). *Four Minute Men Surveillance and Censorship echoes of the Great War: American Experiences of World War I*. Library of Congress. Erişim tarihi: 13.09.2020.
- Medin, B. & Koyuncu, S. (2017). Bir yumuşak güç aracı olarak sinema: Hollywood örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 836-844.
- Medyascope (2022). Maduro, Türk dizilerinden övgüyle bahsetti: “En sevdiğim dizi Kuruluş Osman”. <https://medyascope.tv/2022/06/09/maduro-turk-dizilerinden-ovguyle-bahsetti-en-sevdigim-dizi-kurulus-osman/> Erişim tarihi: 09.01.2023
- Mohyidin, R. (2020). *The Global Appeal of Turkish Drama Series: A Case Study in Pakistan*. TRT World.

- Mutlu, M. (2003). *Vietnam'dan Körfez'e / Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu*. Okumuş Adam Yayıncılık.
- Neumann, E. N. (1998). *Kamuoyu - Suskunluk Sarmalının Keşfi*. çev. Murat Özkök Dost Yayınları, 1998.
- Nye, J. S. (2017). *Yumuşak Güç*. Çev. R. İ. Aydın, BB101 Yayınları.
- Okumuş, M. S. (2020). *TRT Genel Müdürleri Dönemlerinde Modernleşme ve Hegemonya Bağlamında Tarih Dizilerinin Dönüşümü*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Ökmen, Y. E. ve Göksu, O. (2019). Kültürel diplomasisi bağlamında Türk dizilerinin ihracatı ve kültür aktarımına katkısı: 'Diriliş Ertuğrul' örneği. *Kamu Diplomasisinde Yeni Yönelimler*. Ed. O. Göksu.
- Özarslan, K. (2020). Ülke markalaması bağlamında uluslararası basında Türk dizileri ve Türkiye imajı. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22/1, 215-238.
- Özdemir, C. (2018). Türk dizileri dünyada neden bu kadar ilgi gördü? <https://www.youtube.com/watch?v=MKs7HnlfhM8> Erişim tarihi: 04.02.2023
- Serim, Ö. (2007). *Türk Televizyon Tarihi: 1952-2006*. 1. Baskı, Epsilon Yayınları.
- Tarhan, N. (2010). *Psikolojik Savaş*. Timaş Yayınları.
- TRT (2023). Genel müdürler. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/genel-mudurler>. Erişim tarihi: 09.02.2023
- Valantin, J. M. (2006). *Hollywood, Pentagon ve Washington*. Bab-1 Ali Yayıncılık.
- Wikipedia contributors. (2023). Why We Fight. In Wikipedia, The Free Encyclopedia. https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Why_We_Fight&oldid=1147751141 Erişim tarihi: 17.01.2023
- Yağmurlu, A. (2019). Kültürel diplomasi: Kuram ve pratikteki çerçevesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 12/2, 1210-1238.
- Yaveroğlu, T. G. A. (2014). *Dünyanın En Renkli Ekranı Türkiye'de Dizi Sektörü*. Deloitte.
- Yaylagül, L. (2010). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. 3. Baskı, Dipnot Yayıncılık.

- Yazar, F. (2020). Kamu diplomasisi aracı olarak Türk dizi sektörünün değerlendirilmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4/3. <http://doi.org/10.30692/sisad.778862>.
- Yeni Akit (2020). *BAE, S. Arabistan ve Mısır’dan Skandal Adım! Türk Dizilerine Fetvalı Yasak*. <https://www.yeniakit.com.tr/haber/bae-s-arabistan-ve-misirdan-skandal-adim-turk-dizilerine-fetvali-yasak-1056704.html>, Erişim tarihi: 14.02.2023
- Yıldırım, A. (2018). *Türk Dizileri 300 Milyon Dolarlık İhracat Yapıyor*. <https://www.haberturk.com/turk-dizileri-300-milyon-dolarlik-ihracat-yapiyor-2179942>, Erişim tarihi: 24.01.2023
- Yusuf, A. (2017). *'Arapça' Diriliş Ertuğrul 200 Milyon Kez İzlendi*. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/-arapca-dirilis-ertugrul-200-milyon-kez-izlendi/772006>, Erişim tarihi: 13.01.2023
- Yücel, V. (2014). *Kahramanın Yolculuğu: Mitik Erkeklik ve Suç Draması*. 1. Baskı, Bilgi Üniversitesi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose: The TRT Law No. 359, which entered into force on 1 May 1964, was prepared according to the framework set by the 1961 Constitution and the principles of public service broadcasting. Autonomy and impartiality are also fundamental in the law. Accordingly, the organ determined in the law was inspired by the British BBC model. (Çankaya, 2003:66-67). The aim of this article is to determine the sphere of influence of the historical series broadcasted by TRT from 1964, the year of its foundation, to the present day (2023). The aim of this study is to draw attention to the fact that an 'autonomous-independent' institution such as TRT should be at an equal distance to all segments and to reveal in a historical process how the governments in Turkey have used state television for their own interests and propaganda.

Methodology: While conducting this study, domestic and foreign literatures on the subject were reviewed. The online archive of TRT, which is at the centre of the subject, was scanned. The historical series made during the period of the governments in the relevant date range and the general managers appointed by them to TRT and the money spent on them were analysed. The censure questions submitted to the Grand National Assembly of Turkey by the opposition politicians, who raised the debate on TRT historical series being a propaganda tool of the governments, and whether they were answered or not, were analysed

through archive and press scans. Since TRT historical series have been sold abroad in recent years, the impact of these series in those countries has been analysed.

Findings: In our analyses, it has been determined that the terms of office of the governments from 1964, the foundation of TRT, until 2001 were quite short. Therefore, the terms of office of TRT General Managers appointed by these governments were also short. However, it has been determined that some general directors did not make any historical series during their term of office, while others started to shoot historical series during their term, but could not finish the series because their term of office was not enough. It was observed that these unfinished historical series were completed during the term of the next general director (See Table: 1).

Each incoming government has appointed a person in line with its own management philosophy as general director. When the term of office of the governments ended, the incoming government appointed its own TRT General Director, and it was observed that no stability was achieved in this context. In other words, it has been observed that political instability has also negatively affected TRT.

Since 2002 until today (2023), the general managers appointed by the AK Party government, which has continued uninterruptedly, have also ensured stability. During their long tenure, it was observed that there was an increase in the number of historical series commissioned by the general directors. In other words, the general director who started a series was able to have it broadcast during his/her term.

Although TRT was established as 'Autonomous' in its founding philosophy, it has been found that every government ignores this autonomy and uses TRT for its own purposes and propaganda, and that the political power and TRT management are in an organic bond.

It is also clearly seen that the historical series broadcasted by TRT, which is under the influence of the rulers, has a great influence on and even directs large masses of people.

Conclusion: According to the data obtained from the findings, it is seen that TRT has been under the domination of the governments since its establishment (1964) until today (2023).

The duration of governments also affects TRT series. During the governments that stayed in power for a long time, we see that more historical series were made on TRT. In periods when the life span of the governments is short; it is seen that

Türkiye’de TRT’nin İktidarlarca Propaganda Aracı Olarak Kullanılması

a historical series started by the general manager who is in office at the moment is finished and broadcast during the next general manager period.

In periods of political instability in the country, TRT General Managers also have shorter terms of office. Because every government that comes to power appoints a general manager in accordance with its own policy.

It is observed that the Justice and Development Party (AK Party), which has been in power between 2002 and 2023, i.e. for the last 21 years, has made programmes and series in accordance with its own thought structures, especially on TRT television, but also on private television channels close to it. It is known that the AK Party aims to spread its propaganda both inside and outside the country by making 'Ottoman-orientated historical series' on television channels. We observe that this effect follows a course according to the good or bad relations between the countries where the historical series are shown and the government in Turkey. Especially in the period known as the 'Arab Spring', the most concrete examples of this can be seen. In countries where Turkish historical TV series are shown, if the relations between the countries are good, the series are allowed to be shown, and if the relations are bad, the series are banned.

The desire of TRT, which was established on the basis of independent broadcasting, to propagandise for every government in power has been criticised by opposition politicians at every opportunity. TRT, a large part of the budget of which is created with the taxes paid by the people, also gathers reactions from the segments that do not support the government. With the assumption that TRT, whose founding philosophy is "Autonomous", is being abused, it is important to review the TRT law in a more comprehensive manner, to correct the deficiencies and errors, and to put an end to such discussions.